

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 3. De acceptione personarum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

rum proprium est nimis tenax: sic tamen, v. nullam iniuriam in alterum committat. Ex accidenti autem mortale esse potest, coniunctam habendo voluntatem transgrediendi præceptum obligans ad mortale: vt cum quis ex avaritia non succurrit posito in extrema, aut graui necessitate, aut cū generatili scandalum: quod vtrumque est contra præceptum charitatis obligans ad mortale, aut cum alias est paratus quodcumque præceptum ad mortale item obligans, transgredi potius, quam avaritiæ suæ non satisfacere: pro vt vsu-uenit iis qui ex affectu diu tiam parati sunt furari, si possint aut mutuum dare ad vsuram, extreme indigenti negare subsidium, aut simoniam committere, aut restitutionem à se faciendam rei notabilis omittit sine causa legitima, qualis censetur: tum impotentia restituendi, tum distractio talis, per quam non sit tunc, *perinde ac in somno*, in potestate hominis cogitare de alieni detentione: tum etiam creditoris consensus in retentionem rei sibi debita. De quibus & aliis id genus à restitutione excusantibus dictum ex instituto, in li. 10. cap. 18. & duobus seq.

Aduerte autem obiter pro praxi nobis proposita: cessante eiusmodi causa, detentionem ipsam crescere in malitia: crescente scilicet proximi iniuria: ex qua mala est interueniente voluntatis consensu, qui virtualiter continuatur, quamdiu cum potest, non reuocatur, per consensum contrarium, aut reuocatus, renouatur postea. Vnde fit, vt confessio de tali peccato sic facienda sit: vt explicetur primo, quamdiu res fuerit detenta, ad iudicandum scilicet aliquo modo multitudinem interiorum consensuum in talem detentionem, aut continuationem vnius æquivalentis pluribus aliis. Secundo, quoties habita commoditas restituendi, neglecta sit: ad declarandam multitudinem omissionum exteriorum culpabilium: quæ tempore detentionis contigerunt. Tertio, an graue dampnum aut molestiam dominus senserit ex ea ipsa detentione: vt intelligatur sufficienter, quam magna sit eiusdem malitia.

Porro de prodigalitate sicut de contraria avaritia dicendum est etiam, peccatum esse suo genere mortale, quando habet coniunctam violationem iustitiæ: vt cum Tutores, & Curatores inutiliter consumunt res suorum pupillorum; vel dispensator res sibi traditas prodigit contra domini voluntatem, aut debitor per suam prodigalitatem reddit se impotentem ad soluendum creditoribus: aut ad providendum de necessarijs vxori & liberis suis ac ceteris de sua familia. Veniale autem peccatum esse suo genere, cum est tantum contra liberalitatem; nisi sit adhuc contra charitatem: vt cum per eam generatur scandalum aut omittitur subuentio debita extremo aut grauius indigenti: aut fit cum preparatione animi qua quis paratus est potius peccare mortaliter, quam à sua prodigalitate desistere.

QUESTIO III.

Quæ sint vitia avaritiæ.

28.

Inter vitia capitalia ponitur avaritia: cui D. Greg. in lib. 31. Moralium cap. 31. tribuit septem filias, relatas ac tractatas à D. Thom. 2. 2. quæst. 118. art. 8. nimirum proditorem, fraudem, fallaciam, periurium, inquietudinem, violentiam, & obdurationem contra misericordiam. Earum ratio habetur ex ipso D. Thomæ: quod avaritia fit excessus, tum in retinendo tum in acquirendo: atque vt est in retinendo parit obdurationem qua misericordiam viscera clauduntur pauperibus. Vt vero est in acquirendo, parit in affectu quidem, inquietudinem: affectus enim habendi immoderatus, facit vt homo semper sit monte sollicitus, variisque curis & anxietatibus distrahatur. In effectu autem parit violentiam, fallaciam & periurium. Interdum enim impellit ad hoc, vt vim inferat quis proximo (prout faciunt latrones) vnde est violentia: interdum (quod communiter fit in contractibus) vt viatur dolo: qui commissus nuda, est fallacia: & commissus addito iuramento, est periurium. Commissus vero opere circa rem aliquam, est fraus: & circa personam, est proditio.

Cæterum de malitia & grauitate obdurationis iudicandum est ex iis quæ in lib. 4. cap. 19. tradita sunt de elemosyna, cuius præcepto illa aduersatur. Et de malitia & grauitate inquietudinis seu sollicitudinis inordinatæ: tum ex ante-

dictis lib. 17. cap. 7. parte 2. capitulum ex his documentis que Toletus habet in tractatu de peccatis capitalibus, cap. 43.

Primum est, sollicitudo de re mortaliter mala, vt de occidendo inimico, de rapiendo vxore aliena, & sic de similibus, mortalis est: sollicitudo vero de re venialiter mala, vt de aliqua prodigalitate facienda in conuiuio, de fingendis mendacijs iocosis aut similibus, est venialis. Secundum est, sollicitudo de re temporali, constituendo in ea finem vltimum, peccatum est mortale. Quod tunc censetur contingere, cum quis paratus est mortale peccare potius, quam euimodi rem non acquirere, aut non conseruare sibi. Tertium est, qui ex eadem sollicitudine omittit id, ad quod tenetur sub mortali, peccat mortaliter: vt is qui nimis de re temporali sollicitus, omittit Missæ sacrum audire in die festo. Quartum, peccat mortaliter, qui præ sollicitudine irrationabiliter timet, tanquam diffidens de Dei prouidentia: vt cū quis positus conuenientibus ac sufficientibus medijs, timet se non consecuturum quod intendit, etiam si paret id sibi necessarium ad maiorem Dei gloriam. Quintum, peccat de se venialiter qui de re extra tempus proprium, est sollicitus, vt de vindemia tempore hyemali. Nam licet prudentiæ sit prospicere futuro quando possumus in præsentem ei prouidere: quando tamen id nec possumus nec debemus, vana est sollicitudo, & ideo peccatum veniale.

De violentia iudicandum est, sicut de rapina, ad quam constituendam, illa furto super additur: nempe genere suo peccatum esse mortale.

De fallacia & fraude cum sint species quædam mendacij perniciosi, contingentes potissimum in contractibus & commercijs, ferendum erit iudicium ex dicendis, tum de prædicto mendacio in sequen. lib. 24. tum de legitimo vsu contractuum in lib. 25. Cæterum pro certo tenendum est peccata esse genere suo mortalia, quando habuerint coniunctum notabile proximi detrimentum, nisi ignorantia excuset: vt censetur quando nulla fuit intentio fallendi aut fraudandi. De periurio dictum est suo loco in lib. 18.

De proditioe tandem, quæ est manifestatio occultri, nata in ferre nocumentum alteri, notandum est, posse contingere quatuor modis. Primo, circa personas, cum quis manifestat eas ad inferendum eis nocumentum: prout Dalila prodidit Sampsonem, ex cap. 16. Iudicum: & Iudas Christum, ex cap. 26. D. Math. hocque modo, est graue peccatum mortale. Secundo vero, circa res immobiles, vt cum quis prodit ciuitates, villas aut castra verorum dominorum: quo etiam modo est graue peccatum mortale, habens coniunctam obligationem ad restitutionem. Dixi, verorum dominorum, ad insinuandum quo habet ex D. Anton. & Armilla, Toletus in cit. tract. cap. 43 si tyrannice teneantur ab alijs, fas esse talia ipsdem dominis prodere: concurrens tamen his conditionibus. Prima, vt id fiat principaliter ex zelo iustitiæ, excluso omni prauo affectu. Secunda, vt ex traditione non sequatur occisiones hominum aut grauia scandala. Tertia, vt veri domini nequeant talia recuperare alia via. Quanquam autem his deficientibus, minimè peccetur venialiter agendo in debito modo: non incurrit tamen obligatio ad restitutionem: quia non accipitur alienum à vero domino, sed eius suū redditur. Tertio porro modo contingit proditio circa res mobiles, vt cum quis alterius pecunias, aut vestes ostendit latroni, eas surrepturo: & sic quoque peccatum est mortale cū obligatione ad restitutionem. Quarto denique modo contingit circa secreta: vt quando secretum alterius detegitur, cum ipse detrimendo: & sic adhuc peccatum est mortale quando res grauis fuerit, quam celare tenebatur is qui illam reuelat. Quod plenius intelligetur ex dicendis in seq. lib. 24. cap. 6.

CAPVT III.

De acceptione personarum.

SVMMARIVM.

Quid sit acceptione personarum.

De requisita ad acceptionem personarum.

Ea peccatum est suo genere mortale.

Locum habet in distributione publicorum beneficiorum & officiorum, tum Ecclesiasticorum, tum secularium.

- 36 Item que in exercitio iudiciorum, & impositione onerum publicorum, ac etiam in delectationibus honoris.
- 37 De calliditate publico, & officiorum secularium facta indignis.
- 38 Quatenus licitum sit vendere publica officia secularia.
- 39 Obligatio suscipientis aliquid eiusmodi officium.
- 40 De acceptatione personarum in iudiciis, quod sit damnabilis, & habeat locum in eis et in iudiciis, qua relinquuntur iudicis arbitrio.
- 41 Index nihilominus potest pro amico iudicare secundum quantumque opinionem probabilem, cum non datur probabilitas, & absit occasio scandalis.
- 42 Tentatur iudicare secundum opinionem probabilioris: siue oppositam falsam esse putet, siue non.
- 43 De acceptatione personarum in honoribus exhibendis duo notanda.

DE acceptatione personarum agunt D. Tho. & interpretes ipsius 2. 2. quest. 63. Summularij in verbo Acceptio Personarum, & in verbo Dignitas, Sotus li. 3. De iust. & iure, quest. 6. & latius Abulensis ad cap. 22. D. Math. qu. 108. & pluribus sequentibus. Sufficeret autem ut explicemus quid sit, ac quale peccatum ea sit, & in quibus habeat locum.

Quid sit & quare peccatum sit acceptio personarum.

SECTIO I.

DESCRIBI potest personarum acceptio vitium quo in distributione bonorum & onerum communium, id quod ex iustitia debitum est vni, propter aliquam causam, datur alteri intuitu alterius causae, ob quam non debetur.

Pro pleniore intelligentia autem notandum est praeter iustitiam commutativam, quae esset ut inter personas priuatas seruaretur aequalitas rei ad rem, scilicet ut alteri tantum reddatur, quantum ei detractum fuerit, constitui iustitiam distributivam inter personam publicam & priuatam; quae iustitia faciat ut bonum, & onus commune distribuatur legitime; nimirum ea ratione, ut de illis plus vel minus illae personae accipiant quae plus vel minus dignae censentur. Quod dum non seruatur, sed is qui bona, aut onera communia distribuit (non seruata proportione dignitatis personarum in ordine ad eadem bona vel onera) illud quod debet euenire personae dignae, non tribuit eidem; siue absolute, siue secundum quantitatem debitam: sed confert illud alteri personae propter aliquam causam (ut quia consanguineus est) nihil, aut minus quam par sit, facientem ad rem. Tunc inquam committitur acceptio personarum de qua agimus.

Vnde intelligitur duo ad eam requiri. Alterum est, ut bona quae distribuuntur, sint: o. nuna; siue de se, si de destinatione distribuuntur: ut si is ludos insituat propositis praemiis, haec enim distribuens, non quidem victoribus sed amicis, peccat peccato acceptationis personarum. Alterum est, ut interueniat conditio personae ob quam debeantur potius vni quam alteri; quia si ratio debita abest, cessat acceptio personarum. Sic enim apud Deum non est acceptio personarum, quia sua bona propria distribuit, ad quae nullum ius habent nisi quibus distribuuntur. Illa autem ratio debiti respectu bonorum communium est dignitas quam quaeque pars communis consecuta est, redundans in ipsius communitatis dignitatem: cuius generis censetur doctrina, pietas, vigilantia & similia: quae quanto magis redundant in ipsam communitatis dignitatem, tanto bonis eiusdem digniorem reddunt personam. Respectu vero communium onerum quae sit talis ratio intelligitur ex dicendis in seq. num. 36.

Quod autem acceptio personarum sit peccatum genere suo mortale, consentiunt Doctores: quia sit cum proximi iniuria, quae de se est contra iustitiam, ac tanquam laesiva proximi, contra charitatem animae vitam: quod quidem est commune omni iniustitiae ex D. Thoma 2. 2. quest. 59. art. 4. Consentiant etiam Doctores, esse per accidens peccatum, solummodo veniale: ex leuitate nimium materiae: seu quando ea committitur in re parui momenti: aut quando ex duobus aliquo munere dignis, vnus est modicum tantummodo dignior.

In quibus locum habeat personarum acceptio.

SECTIO II.

PORRO inter ea in quibus acceptio ipsa personarum habet locum, primo ponuntur beneficia Ecclesiastica in quibus ea maxime contingit, quando minus dignus ad illa promouetur relicto digniori: multoque magis quando indignus. Id quod longam tractationem requirit tradenda in sequentibus lib. trigesimo, tractatu tertio, tit. 2. qui erit de acquisitione beneficiorum. Interea autem aduerte acceptationem personarum in beneficiis ipsis habere locum, quia non fuerunt instituta ut libere doctarentur; sed principaliter, ut essent stipendia eorum qui munus aliquod in Ecclesia exercerent; & minus principaliter ut essent praemia, distribuenda bene meritis de ipsa Ecclesia.

Ponuntur secundo dignitates, & officia secularia: nimirum Praesidis, Senatoris, Praetoris, & similia: in quibus personarum acceptio contingit ob rationem praecedenti parem: quia officia secularia & dignitates cum suis emolumentis, instituuntur principaliter ad stipendia publicorum ministrorum: ut scilicet Respub. habeat idoneos; & minus principaliter ut viri bonis moribus, scientia, arte, ac prudentia praediti, conuenientia meritis accipiant praemia.

Vnde intelligitur, attendendum esse in eiusmodi distributione, tum ut eligatur qui aptus sit ad exereendum munus ad quod eligitur: alioqui enim peccaretur contra iustitiam commutativam, laedendo Respub. in eo quod stipendium acciperetur, nec exhiberetur obsequium: tum ut attendatur meritum eorum inter quos sit electio, alioqui fieret contra iustitiam distributivam: secundum quam talia publica praemia distribuenda sunt melioribus seu magis aptis ad officia publica, ob quae sunt constituta.

Tertio loco per 12. regulam iuris in 6. ponuntur iudicia: in quibus personarum acceptio committitur quando Index, iuris, tanquam boni cuiusdam communis, dispensator constitutus, illud inter partes distribuit, respiciens aliquid praeter causam merita: ut sit non modo cum in sententia ferenda, personas, non aequitate causa respicit: sed etiam cum causas aliorum protrahit, & aliorum expedit: aut cum vni parti longiorem tribuit terminum ad probandum, quam alteri quamvis sit par ratio vtriusque. Hinc Prouerb. 18. dicitur, non esse bonum accipere personam in iudicio. Intellige non modo diuitis contra pauperem: sed etiam pauperis contra diuitem iuxta illud Leuit. 9. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis: iuste iudica proximo tuo.

Quarto loco ponuntur onera publica, quae iuxta proportionem distribui debent. In illis autem personarum acceptio committi potest duobus modis: vno in impositione illorum, quando ceteris paribus per ea pauperes plus grauantur quam diuites aut etiam aequaliter: cum naturalis ratio dicet contrarium. Dixi, ceteris paribus: quia aliquae circumstantiae concurrere possunt, ob quas iudicandum sit diuites non deberet grauari: ut quia aliunde iam satis grauantur. Altero modo contingere potest in exemptione ab iisdem oneribus: ut quando aliqui sine causa eximuntur, ita ut ceteri iniuste grauentur. Quod si iusta adsit causa eximendi, datur excusatio a peccato; ut cum ab illis milites eximuntur, quia quotidie exponunt se mortis periculo pro Reipub. salute. Eximuntur etiam Clerici & Religiosi: quia per sua spiritalia opera, laborant pro obtinenda a Deo in eo salute Reipub.

Ceterum de tributis & gabellis, aliisque id genus oneribus egimus pluribus in praeced. lib. nono in explicatione quinti Canonis Bullae Coenae Domini, & in lib. decimo; tract. 4. capite vigesimo quarto, quae sufficere possunt ad notitiam acceptationis personarum contingentis in illis. Tantum occurrit hic obiter monendum, consequens esse ex proxime dictis, tributa quae imponuntur per capita hominum communiter iniusta esse, personarumque acceptationem continere, ob aequalitatem constitutam inter personas inaequales, perinde grauando pauperem ac diuitem. Est etiam iniustus, ac personarum acceptationem continere, gabellas impositas super panem, quia praeterquam quod speciem aliquam habent crudelitatis, continent etiam natura sua inaequalitatem inter personas quibus imponuntur. Nam in eis,

ni aliunde sit compensatio, pauperes eundem rebus grauantur, quam diuites: cum illi plus panis comederent soleant carentes aliis cibis, quam diuites. Secus vero esse potest de impositis super carnes: quia minus ex eis comedere solent pauperes, quam diuites.

Postremo loco ponuntur delationes honoris, & reuerentia: in quibus acceptio personarum committitur, quando in publico confesso non assignatur cuique locus qui ratione sue conditionis & gradus ei debetur. Vbi aduerte, iuxta Diuum Thomam, secunda questio, 3. art. quarto, titulum ob quem alicui homini honor & reuerentia debetur, esse excellentiam ei congruentem, quatenus rationalis est: siue congruat ex parte intellectus, prout congruit sapientia: siue ex parte voluntatis, prout congruit virtus: siue ex parte eius, cuius tenet locum. Sic ergo honorandi sunt homines sapientia & virtute præditi: itemque potentes, auctoritatem à Deo & à reipub. consecuti; qui cum vtriusque huius locum teneant, effecti sunt suo modo eiusdem potentia participes, eoque nomine honorabiles. Sunt item honorandi, tum senes, eo quod senium sit sapientia & virtutis signum; tum etiam diuites, non quidem ob diuitias præcise consideratas, sed ut ea sunt instrumenta virtutis, & ad multa bona opera facultatem præbent.

Vbi obiter aduerte, excusationem quidem esse posse à peccato, si d'ces precise spectatus, honoretur exterius ob receptam consuetudinem, que non censetur per se mala. Non vero si honoretur ob interiore aliquam reuerentiam erga diuitias: per quam ea ita estimantur, ut scientia vel virtuti præferantur aut ex æquentur. Ea enim ratione committeretur peccatum acceptionis personarum: de quo D. Iacobus in cap. 2. suæ Canonice ait: Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ &c.

Notanda de acceptione personarum in distribuendis publicis officiis secularibus.

SECTIO III.

AD iudicandum de acceptione personarum commissa in distribuendis publicis officiis secularibus, vltra iam dicta, & ea que ex dicendis suo loco de beneficiorum Ecclesiasticorum dispensatione, ob rationem paritatem, satis intelligi poterunt, sequentia notare oportet.

Primum est. Conferre indignis eiusmodi officia, non solum peccatum esse mortale, sed etiam ut plurimum obligare, tum collatorem ad deponendum constitutum à se in tali officio: tum eundem constitutum, ad resignandum id ipsum officium. Ratio est: quia reipub. in eo læditur, dando ei officialem indignum, cum dignus ex iustitia illi debeatur. Ut ergo tali iustitia, prout debet, satisfiat, amoto indigno dandus est dignus. Accedit, quod ex tali collatione nascatur multorum malorum occasio, quæ tollenda est per remotionem causæ ex qua nascitur.

Itaque mortaliter peccant non modo conferentes indignis magistratuum officia: sed etiam indigni ipsi, qui iuxta indignitatis sibi conscij, talia sive acceptant sive retinent: propter iustitiæ nimirum distributiæ violationem, in quam consentiunt: ac propter periculum cui exponuntur agendi multa contra iustitiam commutatiuam, quando officia annexam habuerint iurisdictionem; ut Gubernatorum, Iudicum, Prætorum, & cæterorum id generis Magistratum. Ac etiam propter reipub. damnum inde proveniens: maxime in eo, quod digni dum vident talia officia indignis conferri, despondentes animum, negligant studia per quæ reddantur ipsius reipub. ministri idonei. Quibus tamen non obstantibus, si quis esset bene meritus de Principe: probeque sciretur nolle facere iniustitiam in exercitio alicuius officij, posset talis in eo tolerari, assignato ipsi a se sessoro docto, qui suppleat defectum doctrinæ ipsius: vel certe dari ei vicarius, qui officio illo fungatur accepta congrua stipendiorum portione.

Secundum est. In electione ad officia secularia maiorem rationem habendam esse vtilitatis reipub. quod spectat ad iustitiam commutatiuam; quam meriti personarum, quod spectat ad distributiua: ita ut ille aliis ad officium obtinendum habendus sit dignior, qui cum maiore vtilitate Reipub.

illud obiturus cogno citur. Ratio est: quia talia sunt principaliter instituta ad vtilitatem Reipub. eaque de causa, in hac honores ac stria attributa sunt suscipientibus illa.

Tertium est. Excollatione publici officij facta indigno, præter peccatum, oriri obligationem damna inde secuta refarciendi, tam ab eo qui officium contulit, quam ab ipso indigno qui damnum intulit. Quod tamen locum non habet, quando ipsam reipub. contulerit officium indigno: quoniam si ipsa damnum inde patiatur, debet illud imputare sibi, quæ tali periculo se sponte exposuerit, cum non fiat volenti iniuria. Sectis esset vero, si indignus per vim curasset officium sibi à Reipub. conferri: aut eam per malitiam læderet in aliquo: in quo læsum esse, ea non potuit probabiliter existimare. In vtroque enim hoc casu tenetur refarcire damnum ipsi reipublicæ illatum. Tenetur præterea refarcire damnum per iniustitiam illatum ciuibus, quantum contulerit reipub. officium ei sponte contulerit. Non enim ea de causa excusatur, ut nec si Princeps contulisset.

Quartum est. Peccatum acceptionis personarum ratione infidelitatis, committi à Proregibus, præsidibus consiliorum regionum, & aliis quibus à Regibus aliisve Principibus non agnoscuntur superiores in terris suis commissa est potestas & cura dispensandi officia ipsa secularia, quæ dignioribus præferunt minus dignos. Nam non esse eam mentem illorum quorum vices gerunt debet probabiliter præsumere, cum contrarium sit melius, ac magis deceat bonum Principem; neque careat probabilitate; Immo vero censeri possit moraliter certum, quod Princeps ipse ad id teneatur ob incommodum antea tactum: quod scilicet alioqui negligantur studia & alia exercitia quibus ciues redduntur idonei ad publica munia obeunda. Etenim Rex etiam ex iustitia teneatur vitare damnum reipub. vtpote qui ab ea potestatem & imperium accepit in vtilitate illius, non in detrimentum. Adde quod cum rex debet talia officia aliis distribuere (quandoquidem non potest solus ea obire) non debet id facere pro mera sua voluntate absque vilo ordine, id quod sine dubitatione redundaret in reipub. detrimentum, cui ipse obuiare tenetur ex iustitia. Debet igitur in eo seruare aliquem ordinem: qui conuenientior esse nequit pro reipub. commodo quam ordo iustitiæ distributiæ: postulans, ut nisi necessitas aliud exigat, singula singulis pro vniuersaliusque dignitate & merito conferantur.

Quintum est. De rigore iuris naturalis, secularia ipsa officia vendi posse, etiam si id non expedit extra casum gratis necessitatis. Probatur: quia reipub. libera, potest seipsam vendere: et in casu gratis necessitatis, ut patet ex eo quod Gen. 47. Aegyptij se & suam terram vniuersalem graui necessitate famis pressi, vendiderunt Pharaoni, emente sancto Ioseph. Multo magis igitur potest officia sua vendere, quæ sunt bona quædam publica pretio æstimabilia: vtpote lucrosa, nec spiritalia aut spiritalibus annexa. Malis autem quæ possunt inde oriri, prouideri potest curando, ut non nisi dignioribus magisque idoneis, idque moderato pretio, vendantur. Hoc autem quod dicitur de reipub. pari ratione dici potest de summo Principe, in quem illa transtulit potestatem suam disponendi de bonis communibus: non vero de principe inferiore, seu superiore recognoscente, quia non est in eum similiter translata eiusmodi potestas.

Iam quod talis venditio non expedit, etiam si fiat dignioribus, ex eo patet: quod vix possit impediri, quin ille qui emit conetur lucrum querere non solum ad sustentationem suam, sed etiam ad recuperationem pecuniarum quas pro officio soluit: quin item plerumque ambitio sit, nec satis dignis eadem officia isto modo dentur: ac quin ea de causa, languent studia virtutis & literarum: ita ut merito iure ciuili prohibita sit huiusmodi venditio in Authenticis collat. 2. tit. 2. cap. primo, vbi præcipitur ut personæ quibus officia publica conferuntur, nihil soluant.

Postremum est. Eum qui aliquid huiusmodi officium publicum suscipit, obligare se tacite: tum ad curandum ne sua negligentia detur damnum vllum, cui debet obuiare, officij sui administratione: tum etiam ad illius, cui per tale officium seruit, commoda quam commode poterit promouenda. Censetur enim id in se recipere, admittendo officium quod probe nouit tali mente sibi dari: cum nemo sit qui famulum velit

velit habere, nisi quem expectat officio suo functurum vtiliter. Qua tamen ex parte obligatio nō est ad restitutionem aliquam, nisi detur damnum quod adhibita morali diligentia potuit vitari: aut omittatur aliquid ex officio faciendum necessarium, in alterius commodum. Nam extra hos casus peccat tantummodo contra fidem requirentem, vt quam commode fieri potest secedat commoda illius, cuius obsequio deuincti sumus. Eaque de causa delinquant, iuxta quartum notabile precedens, qui non curant sollicitè publica officia dignissimis maximeque idoneis committere: præsertim cum in eo perinde agant infideliter, ac agit œconomus qui cum teneatur, quam commode potest, domino suo operarios maxime idoneos conducere, eligit minus idoneos spectans in eis, quod sint amici aut consanguinei, aliudve eiusmodi, cui infideliter posthabet eiusdem domini sui commodum. Quocirca grauiter peccant tanquam violant fidem datam reipublicæ, qui huius publica officia (præsertim ea ex quibus bonus status ipsius multum pēdet, vt v.g. gubernatoris, præsidis, consiliariorum, secretarij, thesaurarij, &c.) conferunt sanguine vel amicitia coniunctis: aut ijs qui munera obtulerunt, aut qui suis priuatis intentionibus seruituri sunt, alijs longe aptioribus omissis.

Nota de acceptione personarum in iudicijs, & in delationibus honorum, ac reuentionia.

SECTIO IV.

40. Primum notandum est: acceptionem personarum in iudicijs damnabilem esse, haberi aperte ex cap. 18. Proverb. illis verbis: Accipere personam in iudicijs non est bonum. Neque iustificari ex conditione personæ pauperis: cum dicitur Exodi. 23. Pauperis quoque non miseris in iudicio. Hinc de regulis iuris in 6. regula 12. absolute dicitur. In iudicijs non est personarum acceptio habenda. Peccatum autem esse grauissimum, patet: quia monstro simile est, vt Iudex qui peculiariter est iustitiæ custos, iustitiam labefactet prout ei contingit cum in iudicijs ferendis non procedit secundum ordinem iustitiæ distributiue, exigentis vt quanto quis dignior est fauorabili sententia, tanto magis faueatur ei in iudicio: ita vt Iudex contra eiusmodi ordinem faciat (ideoque personarum acceptor sit) qui alicui indigno patrocinatur sententia fauorabili, quæ alteri digniori debebatur. Quam dignitatem, aduerte pensandam esse secundum causæ æquitatem vniuersaliusque personæ.

Secundum notandum sumitur ex D. Thoma 2. 2. quæst. 60. art. quinto. Est autem: Iudici semper esse iudicandum secundum legem scriptam, & ea contineat ius naturale, à quo, tanquam Dei constitutione, nunquam licet recedere. Sin contineat tantum ius humanum, secundum eam, tanquam Principis sui constitutionem, Iudici inferiori semper quoque iudicandum esse; nisi casus ad sit quem constat legislatorum noluisse verbis legis comprehendere. In iudicando enim, legatoris mens, quæ est legis anima, attendenda est potius, quam cortex verborum. Quod si de ipsa mente legislatoris dubitare contingat, is consulendus est. Quod si fieri nequeat commode, nec res moram patiatur, sequendum erit illud quod probabilius iudicatum fuerit, esse de ipsa legislatoris mente, quæ praualet verbis. Atque si de ea sit dubium in vtramque partem probabile, iudicandum erit secundum verba legis: quia hæc tunc, velut manet in possessione suæ autoritatis, & in dubio potior est conditio possidentis. Neque iudex inferior, qui ex officio custos est legis, potest eam priuare sua autoritate.

Alia vero est ratio de summo Principe qui autoritatem habet dispensandi in sua aut sui prædecessoris lege: eiusque rigorem vel penam relaxandi, aut mitigandi prout existimauerit reipub. expedire: cuiusmodi potestate inferiores carent, nisi eis fuerit expresse aut tacite à Superiore concessa.

Tertium notandum, est acceptionem personarum habere locum in iis etiam iudicijs, quæ relinquuntur Iudicis arbitrio, seu de quibus lex nihil statuit. Ratio est: quia non minus teneretur Iudex seruare ordinem iustitiæ distributiue in iudicijs, si nullæ essent ei præscriptæ leges, quam nunc tenetur constitutis legibus. Nam autoritas ipsi concessa est

ad exercenda iudicia, ea dispensando tanquam communita bonas; ac vindicando ab iniurijs illos de communitate, qui eadem patiuntur.

41. Quartum notandum, est verum in dubio, An Iudex abfque acceptione personarum possit in fauorem amici iudicare secundum opinionem quamcumque probabilem, quando ius dubium est inter Doctores, Respondendum autem videtur, cum Grego. à Valentia 2. 2. disput. 5. quæst. 7. puncto 4. tribus propositionibus.

Prima est, Iudicem si rationabiliter putet vtramque dubii partem æque probabilem esse, licite posse iudicare secundum eam quæ magis fauet amico. Ratio est: quia tunc non tenetur ex vi iustitiæ distributiue, magis alteri quam amico conferre bonum iudicii fauorabilis. Cum enim æque ac ceteri sit dignus, ratio iustitiæ distributiue non dicitur potius illi quam alteri, esse tunc fauendum: quia deest fundamentum talis dicitur minis, nempe maior dignitas vnius quam alterius. At vero vbi cessat ratio iustitiæ distributiue, cessat pariter acceptio personarum ei opposita. Cessabit igitur in casu istius propositionis, perinde ac in eo, in quo ex communi sententia, superior beneficium Ecclesiasticum conferre potest cui voluerit ex pluribus, qui æque digni se ad illud offerunt.

Si obicias inferri ex hac doctrina, Iudicem posse in tali dubio, nunc secundum vnam opinionem, & alias secundum contrarium iudicare pro amico. Respondetur cum Soto de iustitia & iure lib. 3. quæst. 6. art. 5. in fine, id non habere apertam peccati rationem: cum modo ab sit scandalum & caueatur sollicitè ne amicitia, aut affectus alius offundat in intellectu caliginem, per quam in probabilitate diiudicanda decipiatur erretque. Si rursus obicias rationem iustitiæ distributiue exigere vt distributio rei communis fiat secundum cuiusque dignitatem. Quare æque dignos debere æquam partem accipere. Respondetur id habere exceptionem in iudicijs, in quibus ad vitandas nimias perplexitates, & occasiones multiplicandarum litium, ius fauorabile ei soli tribuitur ex obligatione, ad quem spectat secundum magis probabilem opinionem, nec diuidi solet inter litigantes. Quæ maior probabilitas deficiens statuit arbitrio Iudicis. Neque est quod quis vrgat, eum cui æque probabilis opinio fauet pati damnum: quia tenetur illud pati propter bonum commune, sicut & patitur is contra quem præscriptio currit.

42. Secunda propositio est, Iudicem, qui vnam dubii partem ita putat esse altera probabiliorem, vt simul existimet illam veram esse, & hanc falsam, committere peccatum acceptionis personarum, si ob amicitiam, vel aliam eiusmodi causam, ferat iudicium secundum opinionem, quam minus probabilem falsamque esse putat. Ratio est: quia contra rationem iustitiæ distributiue, non attendit ad dignitatem maiorem, ex qua vni potius quam alteri debetur iudicium fauorabile. Quo debito malitiose fraudat eum, quem secundum opinionem probabiliorem & veram, iudicat aut iudicare debet fauorabili iudicio digniorem esse, quam alterum pro quo fert sententiam, secundum opinionem quam minus probabilem ac etiam falsam existimat.

Tertia propositio est, Peccare quoque Iudicem peccato acceptionis personarum, nisi iudicet secundum opinionem quam existimat probabiliorem etiam si adhuc circa eam non nihil hæsitet nec omnino putet contrariam falsam. Ratio est: quia is cui fauet opinio existimata probabilior, censetur eo ipso dignior sententia fauorabili. Quare si alter in iudicio ei preferatur, quia fiet contra ius dignioris, personarum acceptio contra iustitiam distributiua admittetur.

43. Quintum notandum, est honores qui in repub. singulis pro dignitate exhiberi possunt, & debent: dupliciter considerari: tum vt ad ea exhibentur huic vel illi personæ: tum vt possunt huic vel illi exhiberi: prioreque modo non esse bona communia, in quibus acceptio personarum habet locum, cum sint particularia ac propria singularum personarum quibus exhibentur: posteriore modo vero bona esse communia morali estimatione, ex qua proueniat vt debeant pro cuiusque dignitate distribui: quod si locus fiat violata iustitiæ distributiue regula, committitur peccatum acceptionis personarum: quale est (quod D. Iacobus reprehendit in cap. 2. sue canonice) si quis ob diuitias magis honoretur,

quam

quam alius longe honore dignior propter excellentem virtutem.

Sextum notandum, est honorem esse bonum commune, quod debeat huic aut illi applicari in compensationem dignitatis per quam de communitate bene meretur: etiam si particulariter non bene mereatur de persona à qua exhibetur. Atque esse bonum talis nature, quod ad vitandam personarum acceptionem, priuata etiam quæque persona debeat (prout recepta consuetudo satis ostendit) illud distribuere seruata proportione iustitiæ distributiua. Cuius generis acceptione personarum, si attentis omnibus circumstantiis censetur esse irreuerentia grauis, poterit iudicari peccatum mortale, tanquam notabilis læsio proximi in bonis ipsius honorariis: quæ pluris æstimatur, quam pecuniaria: in quibus grauior læsionem proximi, mortale cõstitueret constat.

CAPVT IV.

De vsura & malitia.

S V M M A R I V M.

- 44 Tractantes de vsura, & eisdem propr. ratio.
- 45 Error est contra fidem affirmare eam non esse peccatum.
- 46 Scriptura sacra loca ex quibus is error refellitur.
- 47 Exploratio eorum quæ in contrarium oïgi possunt.
- 48 Non modo canonico sed etiam ciuili iure prohiberi vsuram.
- 49 Probi veri quoque iure natura.
- 50 Vsuram non excusant vsus pecunia mutuata, ne fructus, aut commoditas proueniens ex ea.
- 51 Quæ priuatio opportunitatis vendi pecuniam, possit excusare ab vsura, & quæ non possit.
- 52 Expectatio temporis non excusat ab vsura: nec item priuatio oblectationis in possessione propria pecunie: nec affectus beneuolent. & exhibitus mutuario.
- 53 Nec etiam periculum, nisi sit particulare: nec numeratio pecunie adiunctum haberet aliquid onus.
- 54 Nec liberatio à fideiussione, aut quod utilius sit mutuario accipere sub vsura, quam non accipere.
- 55 Nulla humana potestas reddere potest vsuram licitam.

44. **D**e vsura (per quam contractus ciuiles de rebus temporalibus, sicut per simoniam contra ius ecclesiasticum, de rebus spiritualibus vitantur) agitur in iure canonico apud Gratianum dist. 46. in duobus vltimis capitibus, & in sequenti dist. 47. itemque causa 14. quæst. 3. 4. & 5. In Decretalibus vero tam antiquis, quam nouis, ac in Clementinis, titulo de vsuris. In iure ciuili autem lib. 22. Digestorum, tit. 1. & 2. in lib. 4. Codicis, tit. 32. & 33. & alibi prout notatum videri potest apud Petrum Gregorium lib. 3. Partitionum iuris canonici in initio tituli quinti. Tractant de eadem Theologi scholastici in 4. dist. 15. & D. Thomas ac interpretes ipsius 2. 2. quæst. 78. Summularij in verbo vsura, aliæque magno numero: & inter eos late Conradus de contractibus, à quæst. 21. ad 50. Medina toto Codice de acquisitis per vsuram, Nauarrus in coment. De vsuris ad cap. Si generaueris 14. quæst. 3. & in Enchir. cap. 17. à numero 206. Couar. lib. 3. variarum resolut. cap. 1. 2. 3. & 4. Sotus in lib. 6. de iust. & iure, quæst. sexta. Ludouicus Lopez in parte posteriore sui instructorij, à cap. 54. ad 86. Petrus à Nauarra lib. 3. de restit. cap. 2. part. 2. & ex nostris aliquos; maxime autem Ludouicus Molina de iust. & iure in 2. tractatu tomi primi à disput. 303. ad 336. circumfertur quoque volumen impressum Francoforti continens tractatus de ea trium eruditorum virorum Petri Gregorij, Alfonsi à Neapoli, & Lælij Zecchi.

Cum autem cætera quæ ad illam pertinent iam sint tradita in præcedenti libro decimo, cap. 26. hic consideranda occurrunt tum ipsius malitia: tum interesse per quod maxime talis malitia excludi censetur: (aliæ causæ ab ea excusantes considerabuntur cum dicitur de mutuo in seq. lib. 25.) tum demum petentes ad vsuram, vt intelligatur an participant in eadem malitia: de qua iudicandi rationem aperire, est huius loci maxime proprium. Incipiendum esset autem ab explanatione, nominis, definitionis, & distinctionis vsuræ, nisi iam tradita esset loco citato. Ea ergo præsupposita sufficere potest hic prænotasse: vsuram consistere tantum in

mutuo, nec locum habere in aliis contractibus: nisi vt iustitiam aliquam habent mutui. Eam autem tunc contingere, cum ex vi mutui lucrum exigitur, deducitur vt in pactum vel intenditur principali intentione. Ad quod aduerte non sufficere, quod quis non daret mutuo, nisi inde speraret lucrum: sed amplius requiri vt ultra eam spem, pius faciat lucrum ipsum, quam quid aliud. Ac prout si quis principaliter ex amicitia, vel misericordia daret mutuo, etiam si secundario sacrum aliquod inde speraret non deductum in pactum: sed vt remuneratorium, de gratia non de iustitia debitum: non esset proprie vsura, vt bene contra Sotum docet Nauarrus in Enchir. cap. 17. n. 109. Nec item esset, si ex alio titulo, quam ex vi mutui lucrum quæreretur: vt ratione lucrificantis, aut damni emergentis, aut alterius oneris æstimabilis pecunia iudicio prudentis. Lucrum autem, idve quod ultra quantitatem rei mutuatae exigendo vi mutui, aut etiam principaliter intendendo, committitur vsura, nō solum est pecunia, sed etiam id quod est pecunia æstimabile, vt seruitus emendi tantum in seruauantis officina, vel molendi tantum in ipsius molendino, vel coquendi in ipsius furno.

Vsuram essentiam error est in fide.

S E C T I O I.

Atque vt his præmissis de vsuræ malitia dicere aggrediamur: quod ea moraliter mala, illicitaque sit, ac de se peccatum, receptissimum est, ac indubitatum apud Catholicos, propter definitionem Concilij Vniuersalis quæ habetur in Clemensina. De vsuris §. finali his verbis. Sane si quis in illum errorem incidit, vt pertinaciter affirmare præsumat exercere vsuras non esse peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum: locorum nihilominus ordinariis & hæreticis præiudicatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos quos de errore huiusmodi diffamatos inuenierint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omittant. Quo errore laborasse Albigenses hæredicos notat D. Anton. 4. part. tit. 11. c. 7. §. in fine: itemque Græcos, & hismaticos, ex Guidone carmelita habet Alfonso à Castro in fine librorum aduersus hæreses.

Refutatur autem primo talis error, ex 7. præcepto Decalogi: quo ex cap. Penale. 14. quæst. quinta prohibetur omnis illicita vsurpatio rei alienæ: qualem esse vsuram qua lucrum accipitur ex mutuo vi mutui, hæc ratione concluditur, illicitum est, & contra iustitiam commutatiuam in commutatione vnus rei pro alia, plus exigere & accipere quam valeat res ea quæ datur, nisi aliquid aliud interueniat ratione cuius illud amplius iuste accipiatur. At in mutuo recipere aliquid ultra sortem, quantitatem ue rei mutuatae (quod dicimus facere lucrum ex mutuo vi mutui) est pro commutatione rei quæ datur, plus accipere quam iuste accipiendum fuit. Ergo lucrum facere ex mutuo vi mutui, est illicitum, & contra iustitiam commutatiuam: & per consequens vsurpatio illicita rei alienæ. Cuius ratiocinationis maior sumptio patet in venditionibus, locationibus, ac quibusuis aliis commutationibus: in quibus vt iustitia seruetur, semper respicitur ad æquiualens: siue pretij in ordine ad rem quæ venditur, siue pensionis in ordine ad vsum rei quæ locatur. Minor autem ipsa comprehensionem terminorum ex quibus constat, potest nota esse: quia ultra sortem accipere, non est aliud, quam accipere ultra valorem rei quæ datur mutuo; vt fit quando res ipsa principalis quæ redditur, sola adæquat per omnia illud quod mutuo datum est: nec ea contentus mutuas, aliquid ultra accipit. Authoritates sacrarum Scripturarum, quibus confutari potest memoratus error, habentur Numerorum c. 22. versu 25. Deut. 23. versu 19. Eisdem 2. c. 5. ver. 7. Psalm. 14. verbis illis: Qui pecuniam suam nō dedit ad vsuram; quibus præceptum Dei contineri habetur ex cap. Si quis oblitus, & ex cap. Quoniam. 14. quæst. 4. illudque obligare sub mortali patet ex ijs quæ in eod. Psal. antecedunt: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Item Psal. 54. ver. 12. Proverb. 28. versu 8. Ezech. 8. versu 8. & versu 13. cuius verba sunt, Ad vsuram dantem, & amplius accipientem nunquid viuet? non viuet. Quæ quidem satis indicant vsuram (vt potest morte dignam) esse peccatum mortale. Adde quod habetur in seq. cap. 22. versu 12. & Luc. 6. versu 34. & 35. Ita vt merito dicatur